

4. Улюблені модні образи лесі українки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://elle.ua/moda/fashion-blog/ulyublen-modn-obrazi-les-ukranki/> (дата звернення: 17.03.2021). – Назва з екрана.

5. Як вдягалася Леся Українка: аналізуємо модні образи поетеси [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bestin.ua/fashion/yak-odyagalasya-lesya-ukrainka-analizuyemo-modni-obrazi-poetesi/> (дата звернення: 17.03.2021). – Назва з екрана.

6. Луста, Н. Український тренд : як одягалася Леся Українка [Електронний ресурс] / Н. Луста. - Режим доступу : <https://hochu.ua/cat-fashion/ikony-stilya/article-57991-ukrainskiy-trend-kak-odevalas-lesya-ukrainka/> (дата звернення: 17.03.2021). – Назва з екрана.

Шелест Т. С., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група ГЗ-191
Науковий керівник – **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

«РУСЬКА ПРАВДА» ЯРОСЛАВА МУДРОГО – ПАМ'ЯТКА ДАВНЬОРУСЬКОГО ПРАВА

«Руська правда» – це не тільки перший збірник законів Київської Русі, а також найвідоміша пам'ятка давньоруського права. Важливість та актуальність цього зведення законів полягає в тому, що «Правда Ярослава» була першоджерелом для написання різних кодексів українського права наступних поколінь, а також російського, білоруського та частково литовського.

Автором «Найдавнішої правди» є Ярослав Мудрий. Поділяється збірник на три редакції: Коротку, Велику і Скорочену. «Руська правда» в першій редакції включає 18 статей, які регулюють відносини ранньофеодального періоду. Історія написання «Правди Ярослава» достеменно невідома, але науковці припускають, що виникла вона в період боротьби Ярослава Мудрого за Київський престол. Згідно із першим Новгородським літописом в 1016 році князь Ярослав після повернення з перемогою над Святополком повернувся до Новгорода, де його наймана варязька дружина вступила в конфлікт з новгородцями. Задля врегулювання ситуації Ярослав обдаровує новгородців грошима «и отпусти их всех домовъ, и давъ имъ правду, и уставъ списавъ, тако рекши имъ: по сей грамоте ходите; яко же списах вамъ, такоже держите. А се есть правда руская» [1]. Але в Софійському першому літописі датою «дарування» збірки законів є 1019 рік. Згідно з ним, дана новгородцям грамота мала назву «Устав великого князя Ярослава о судех. Суд о душегубстве. Правда Руская» [2].

«Руська правда» регулювала суспільні відносини в ренньофеодальному періоді Київської Русі. Вона містила традиції церковного суду та княжої влади, родові принципи, право спадкування та моральні засади. Основним предметом правового захисту являється життя феодалів та дружинників, їх недоторканність [3].

Особливостями «Найдавнішої правди» є те, що зберігався інститут кровної помсти, проте з обмеженнями. Покарання передбачалось сплатою «віри» на користь князя та «головщини» – на користь постраждалого. Залежно від соціального становища суб'єктів правовідносин визначався розмір грошових виплат. Найбільшими покараннями були ті, які завдавали шкоди панівній верхівці. При цьому тілесні покарання обмежувались і застосовувались лише у випадку покарання для холопів за побиття вільної людини. Смертної кари цим актом не було передбачено [4].

Основні статті кодексу законів Ярослава Мудрого були присвячені покаранням за вбивство, розбій, крадіжки чи нанесення матеріальної чи моральної шкоди (зведення наклепу). Про кровну помсту, яка залишалась, в зведенні говориться в першій статті: «Коли уб'є муж мужа, то помститися має брат убитого, чи батько або син, або брат старшого сина, або інші брати. Якщо не буде кому звершити кровну помсту, то внести 80 гривень, коли вбитим буде князів муж. Якщо вбитим буде горожанин – то 40 гривень сплатити за нього» [5]. За вчинення вбивства залежно від соціального статусу здійснювалися грошові виплати – «якщо уб'ють княжого мужа під час розбою, а вбивцю не шукають, то платити верву 80 гривень тій верві, в якій голова убитого лежить, а коли простолудин, то 40 гривень» [5]. У разі купівлі краденого «довести невинуватість можуть два вільні мужі або митник, які мають знати, у кого купив, тоді йти за ним тим свідкам під присягою, а позивачу своє наявне забрати» [5]. Після оскарження покупцю поверталися гроші за придбаний товар, а князю сплачувалась «віра». Якщо під час крадіжки злодія поранено, то його повинні були привести до княжого двора на суд, а якщо «буде вбитий і будуть люди, що бачили його зв'язаним, то платити за нього 12 гривень» [5].

Майже всі статті «Найдавнішої правди» передбачали грошові стягнення, що в свою чергу добре поповнювало княжу казну. Але потрібно відзначити, що в ній існувало багато недоліків та несправедливостей, зокрема життя холопа коштувало менше ніж вбивство домашньої худоби.

«Правда Ярослава» була доповнена його синами: Ізяславом, Святославом та Всеволодом. «Правда Ярославичів» також була спрямована на охорону життя привілейованої верстви населення, але також встановлювалась грошове відшкодування за вбивство смерда чи холопа. Визначалась відповідальність за крадіжку чи загибель не тільки коня, великої рогатої худоби та домашньої худоби, але і для собак, соколів, яструбів, лебедів, голубів тощо [6].

Величезним досягненням правди Ярославичів було скасування кровної помсти та заміна її на грошові стягнення, але направлялись вони не на користь постраждалого, а до державної скарбниці.

«Руська правда» зберігала свою чинність протягом кількох століть і набагато пережила Давньоруську державу, у якій вона виникла. Її норми мали значний вплив на Литовські статuti, російське Соборне Уложення 1649 р. та інші пам'ятки права України, Росії, Білорусії, Литви та деяких інших країн [7].

Отже, «Руська Правда» стала першоджерелом законодавства та пізнання суспільного ладу Київської Русі. Збірник законів слугував прототипом наступних законодавчих актів з права не тільки України, а й сусідніх держав. Протягом століть збірник законів удосконалювався згідно із вимогами відповідного часу. Цінність та важливість цього документа полягає у тому, що «Руська Правда» дозволяє простежити за розвитком давньоруського права, а також вона стала головним джерелом дослідження правового, соціального та економічного життя Київської Русі.

Список використаних джерел

1. Руська Правда – видатний політичний документ в історії України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/4662/>
2. Уголовный закон Древней Руси. К 1000-летию Правды Русской. Монография. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://litgid.com/read/ugolovnyy_zakon_drevney_rusi_k_1000_letiyu_pravdy_russkoy_monografiya/page-3.php

3. «Руська правда» – автор, загальна характеристика. Руська Правда як історичне джерело. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://histua.com/istoriya-ukraini/knyayadoba/ruska-pravda>
4. Руська Правда – видатна пам'ятка давньоруського права. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3847.html>
5. ПРАВДА РУСЬКА. URL: <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr51.htm>
6. Правда Ярославичів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D1%96%D0%B2
7. «Руська Правда». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://history-ukr.at.ua/news/ruska_pravda/2015-03-19-33